[2018] 11 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 310

ਪਿਮਪਰੀ ਚਿੰਚਵਾੜ ਨਵੀਂ ਟਾਊਨਸ਼ਿਪ ਵਿਕਾਸ ਅਥਾਰਟੀ

ਬਨਾਮ

ਵਿਸ਼ਨੂੰਦੇਵ ਕੋਆਪਰੇਟਿਵ ਹਾਊਸਿੰਗ ਸੁਸਾਇਟੀ ਅਤੇ ਹੋਰ

(2018 ਦੀ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 7649)

ਅਗਸਤ 03, 2018

[ਅਭੇ ਮਨੋਹਰ ਸਪਰੇ ਅਤੇ ਉਦੇ ਉਮੇਸ਼ ਲਲਿਤ, ਜੇ.ਜੇ.]

ਭੂਮੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਐਕਟ, 1894 - ਧਾਰਾ 48 - ਐਕੁਆਇਰ ਕੀਤੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਰਿਹਾਈ- ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਜਨਤਕ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਐਕਵਾਇਰ ਕੀਤੀ ਜ਼ਮੀਨ - ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਭੂਮੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਅਧਿਕਾਰੀ (SLAO) ਨੇ ਧਾਰਾ 11 ਤਹਿਤ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕੀਤਾ - ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਵਿਰੁੱਧ ਅਸਲ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਅਤੇ SLP ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ - ਅਸਲ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕਾਂ ਨੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 48 (1) ਤਹਿਤ ਰਾਜ ਦੇ ਮਾਲ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਐਕੁਆਇਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰਨ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ - ਅਰਜ਼ੀ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਐਕੁਆਇਰ ਤੋਂ ਰਿਹਾਅ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ - ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਸਲ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕਾਂ ਨੇ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਨੂੰ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ - ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮਾਲ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਇਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਉਸਨੇ ਬਾਕੀ ਜ਼ਮੀਨ ਮੁਕਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ - ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਅਤੇ SLP ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ - SLAO ਨੇ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਲੈ ਲਿਆ - ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਨੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 48 (1) ਤਹਿਤ ਰਾਜ ਦੇ ਮਾਲ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਬਾਕੀ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਐਕੁਆਇਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰਨ ਲਈ ਦੁਬਾਰਾ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ - ਮਾਲ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਅਰਜ਼ੀ

ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰ ਲਈ, ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਐਕੁਆਇਰ ਕਰਨ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਤੋਂ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ - ਉਚਿਤਤਾ - ਸਹੀ ਨਹੀਂ - ਇਕ ਵਾਰ ਐਕਵਾਇਰ ਕੀਤੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਲੈਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਰਾਜ ਕੋਲ ਐਕੁਆਇਰ ਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ਹਟਣ ਦੀ ਕੋਈ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਕਬਜ਼ਾ ਲੈਣ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਐਕੁਆਇਰ ਕੀਤੀ ਜ਼ਮੀਨ ਸਾਰੇ ਜ਼ੁਰਮਾਂ ਤੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਮੁਕਤ ਹੈ - ਤੁਰੰਤ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਬਾਕੀ ਐਕਵਾਇਰ ਕੀਤੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ SLAO ਦੁਆਰਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ - ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਅਧੀਨ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਤਾਂ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 48 ਦੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਸਨ - ਇੱਕ ਫੋਰਟੀਓਰੀ, ਤਤਕਾਲੀ ਮਾਲ ਮੰਤਰੀ ਕੋਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਜ਼ਮੀਨ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਦੀ ਕੋਈ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਸ ਕੋਲ ਸੀ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਐਕੁਆਇਰ ਕਰਨ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਚੁੰਗਲ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰਨ ਲਈ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 48 ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ।

310

XXXXXX

ਪਿਮਪਰੀ ਚਿੰਚਵਾੜ ਨਿਊ ਟਾਊਨਸ਼ਿਪ ਡਿਵੈਲਪਮੈਂਟ ਅਥਾਰਟੀ ਬਨਾਮ ਵਿਸ਼ਨੂੰਦੇਵ ਕੋਆਪਰੇਟਿਵ ਹਾਊਸਿੰਗ ਸੁਸਾਇਟੀ 311

ਭੂਮੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਐਕਟ, 1894 - ਧਾਰਾ 48 - ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਜਨਤਕ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਐਕਵਾਇਰ ਕੀਤੀ ਜ਼ਮੀਨ - ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਦੇ ਕਈ ਗੇੜਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਰਾਜ ਨੇ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਐਕੁਆਇਰ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ - ਅਸਲ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕਾਂ ਨੇ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਨੂੰ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ - ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਨੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 48 (1) ਤਹਿਤ ਰਾਜ ਦੇ ਮਾਲ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਬਾਕੀ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਐਕੁਆਇਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰਨ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ - ਮਾਲ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ, ਜ਼ਮੀਨ ਐਕੁਆਇਰ ਕਰਨ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਤੋਂ ਹਟਾਉਣਾ - ਕੀ ਮਾਲ ਮੰਤਰੀ ਵੱਲੋਂ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਨੇ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਕੋਈ

ਅਧਿਕਾਰ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਰਾਜ ਵਿਰੁੱਧ ਅਜਿਹੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਪਰਮਿਟ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋ ਸਕਣ - ਕਿਹਾ: ਨਹੀਂ- ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਾਮਲੇ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਵੇਲੇ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਅਧਿਕਾਰਤ ਫਾਈਲਾਂ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ ਨੋਟਿੰਗ ਕਰਨਾ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਅੰਦਰੂਨੀ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ - ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਅਜਿਹੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰੇ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਫੈਸਲਾ ਸਮਰੱਥ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਸਬੰਧਤ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਅਨੁਸਾਰ ਸਾਬਤ ਅਤੇ ਸੰਚਾਰਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ, ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਅਜਿਹੀ ਨੋਟਿੰਗ ਸਬੰਧਤ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਹ ਕਿਸੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਸਬੰਧਤ ਵਿਅਕਤੀ ਅਜਿਹੇ ਕਿਸੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰੇ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਲਾਭ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋ ਸਕੇ - ਅਜਿਹੀਆਂ ਨੋਟਿੰਗਾਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਜਾਂ/ਅਤੇ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰੇ ਸਮਰੱਥ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਬਦਲੇ ਜਾਣ ਜਾਂ/ਅਤੇ ਸੋਧੇ ਜਾਣ ਜਾਂ/ਅਤੇ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹਨ।

ਅਪੀਲ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ, ਅਦਾਲਤ

ਕਿਹਾ : 1. ਭੂਮੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਐਕਟ, 1894 ਦੀ ਧਾਰਾ 48 ਰਾਜ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 36 ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ਹਟਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ "<u>ਜਿਸ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ</u>"। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਵਾਰ ਐਕਵਾਇਰ ਕੀਤੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਲੈਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਰਾਜ ਕੋਲ ਐਕੁਆਇਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ਹਟਣ ਦੀ ਕੋਈ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਕਬਜ਼ਾ ਲੈਣ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਐਕਵਾਇਰ ਕੀਤੀ ਜ਼ਮੀਨ ਰਾਜ ਕੋਲ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜ਼ੁਰਮਾਨੇ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਐਕੁਆਇਰ ਕੀਤੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ, ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਰਾਜ ਨੂੰ ਹਰੇਕ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਅੰਸ਼ਕ ਜਾਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਐਕੁਆਇਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ਹਟਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹੈ। (ਪੈਰਾ 38, 39] [322-F-G]

<u>XXXXXX</u>

2. ਬਲਵੰਤ ਨਰਾਇਣ ਭਾਗੜੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਟੈਸਟ ਅਨੁਸਾਰ ਰਾਜ ਨੇ ਐਕੁਆਇਰ ਕੀਤੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਲੈ ਲਿਆ। ਇਹ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ:

ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਰਾਜ ਨੇ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸਹਿ-ਮਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਨੋਟਿਸ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ SLAO ਦੁਆਰਾ ਕਬਜ਼ਾ ਲੈਣ ਸਮੇਂ ਮੌਜੂਦ ਰਹਿਣ ਲਈ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ; ਦੂਜਾ, ਸਾਰੇ ਸਹਿ-ਮਾਲਕਾਂ ਵਿਚੋਂ ਦੋ ਕਬਜ਼ਾ ਲੈਣ ਸਮੇਂ ਮੌਜੂਦ ਸਨ। ਇਹ ਕਾਫ਼ੀ ਪਾਲਣਾ ਸੀ; ਤੀਜਾ, SLAO ਦੁਆਰਾ ਦੋ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ ਕਬਜ਼ਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ; ਚੌਥਾ, ਕਬਜ਼ਾ ਲੈਣ ਬਾਰੇ ਪੰਚਨਾਮਾ 'ਤੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਦਸਤਖਤ ਸਨ; ਪੰਜਵਾਂ, ਮਾਲਕ ਵਜੋਂ ਕਬਜ਼ਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਨਾਮ ਮਾਲ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ; ਛੇਵਾਂ, ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਬਦਲੇ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ (PCNTDA) ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤਾ; ਅਤੇ ਸੱਤਵਾਂ, PCNTDA ਦਾ ਨਾਮ ਵੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਮਾਲ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। (ਪੈਰਾ 43, 44) [324-C, E-G]

3. ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਇਹ ਮੰਨ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਐਕੁਆਇਰ ਕੀਤੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਰਾਜ ਕੋਲ ਸੀ, ਤਾਂ ਜ਼ਮੀਨ ਰਾਜ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਰਾਜ ਨੂੰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 48 ਦੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈਂਦੇ ਹੋਏ ਜ਼ਮੀਨ ਐਕੁਆਇਰ ਕਰਨ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਮਾਲ ਮੰਤਰੀ ਕੋਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਜ਼ਮੀਨ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਐਕੁਆਇਰ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਚੁੰਗਲ ਤੋਂ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਛੁਡਾਉਣ ਲਈ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 48 ਦੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਸੀ। [ਪੈਰਾ 45, 46] [324-G-H; 325-B]

4.1 ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਤਤਕਾਲੀ ਮਾਲ ਮੰਤਰੀ ਵੱਲੋਂ 10.06.2004 ਨੂੰ ਐਕੁਆਇਰ ਕੀਤੀ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ **ਮੁਕਤ** ਕਰਨ ਦੇ ਹੁਕਮ ਵਿੱਚ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 48 ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇੱਕ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਗੁਣ ਹਨ ਜਾਂ ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਕੀ ਇਸ ਆਦੇਸ਼ ਨੇ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਰਾਜ ਵਿਰੁੱਧ ਅਜਿਹੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋ ਸਕਣ। [ਪੈਰਾ 48] [325-C-D]

XXXXXX

ਪਿਮਪਰੀ ਚਿੰਚਵਾੜ ਨਿਊ ਟਾਊਨਸ਼ਿਪ ਡਿਵੈਲਪਮੈਂਟ ਅਥਾਰਟੀ ਬਨਾਮ ਵਿਸ਼ਨੂੰਦੇਵ ਕੋਆਪਰੇਟਿਵ ਹਾਊਸਿੰਗ ਸੁਸਾਇਟੀ 313

4.2 ਉਪਰੋਕਤ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਜਵਾਬ "ਨਹੀਂ" ਹੈ। ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਾਮਲੇ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਵੇਲੇ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਅਧਿਕਾਰਤ ਫਾਈਲਾਂ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ ਨੋਟਿੰਗ ਕਰਨਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਅੰਦਰੂਨੀ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ; ਦੂਜਾ, ਇਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਅਜਿਹੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਅਧਿਕਾਰਤ ਸਮਰੱਥ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਸਬੰਧਤ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰੇ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਫੈਸਲਾ ਸਮਰੱਥ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਸਬੰਧਤ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਅਨੁਸਾਰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਅਤੇ ਸੰਚਾਰਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ, ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਅਜਿਹੀ ਨੋਟਿੰਗ ਸਬੰਧਤ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਹ ਕਿਸੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਸਬੰਧਤ ਵਿਅਕਤੀ ਅਜਿਹੇ ਕਿਸੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰੇ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਲਾਭ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋ ਸਕੇ।

ਅਜਿਹੀਆਂ ਨੋਟਿੰਗਾਂ ਜਾਂ/ਅਤੇ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰੇ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਸਮਰੱਥ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਬਦਲੇ ਜਾਂ/ਅਤੇ ਸੋਧੇ ਜਾਂ/ਅਤੇ ਵਾਪਸ ਲਏ ਜਾਣ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਤੀਜਾ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 48, ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਐਕੁਆਇਰ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਤੋਂ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ **ਮੁਕਤ** ਕਰਕੇ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਪਰ, ਐਕਟ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਜੋ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 4 ਤਹਿਤ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ **ਮੁਕਤ** ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਅਜਿਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਤੋਂ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਤਾਂ ਹੀ ਪੂਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ **ਮੁਕਤ** ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। (ਪੈਰਾ 49, 50 ਅਤੇ 51) [325-D-H; 326-A]

5. ਮਾਲ ਮੰਤਰੀ, ਜਿਸ ਨੇ 10.06.2004 ਨੂੰ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਕੋਲ ਜ਼ਮੀਨ **ਮੁਕਤ** ਕਰਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮਾਮਲੇ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 48 ਤਹਿਤ ਸੱਤਾ ਖੋਹ ਲਈ, ਜੋ ਉਸ ਕੋਲ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹ ਰਾਜ ਦੇ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਦੌਰਾਨ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਸੀ। [ਪੈਰਾ 54] [327-E]

6.1 ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕਰਨਾ ਖੁਦ ਨਿਆਂਇਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਸੀ। ਇਹ ਸਧਾਰਨ ਕਾਰਨ ਸੀ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਪਹਿਲਾਂ ਦਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਖਤਮ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇਹ ਧਿਰਾਂ ਲਈ ਲਾਜ਼ਮੀ ਸੀ। ਇਸ ਨੇ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਉਹੀ ਮੁੱਦਾ ਉਠਾਉਣ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ। [ਪੈਰਾ 55] [327-F]

XXXXXX

6.2 ਦਰਅਸਲ, ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਕੁਝ ਹਿੱਸਾ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ **ਮੁਕਤ** ਕਰਨਾ ਅਤੇ 20.08.1994 ਦੀ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਬਾਕੀ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਰੱਖਣਾ ਸੌਦੇਬਾਜ਼ੀ ਦੀ ਕਿਸਮ ਸੀ। ਇਸ ਨੇ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਬਾਕੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਹੋਰ ਰਿਹਾਈ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਇਸ ਤੱਥ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 48 ਅਧੀਨ ਬਾਕੀ ਜ਼ਮੀਨ **ਮੁਕਤ** ਕਰਨਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਸੀ। [ਪੈਰਾ 56] [327-G-H]

6.3 ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਮੁੱਦਿਆਂ ਦੀ ਸਹੀ ਪਰਿਪੇਖ ਵਿੱਚ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹੀ। ਇਸ ਲਈ ਕੋਈ ਵੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਉਸ ਤਰਕ ਅਤੇ ਸਿੱਟੇ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਜਿਸ ਨੇ ਸਬੰਧਤ ਮਾਲ ਮੰਤਰੀ ਵੱਲੋਂ 10.06.2004 ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਗਲਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਸੀ। [ਪੈਰਾ 57] [328-A-B]

ਬਲਵੰਤ ਨਰਾਇਣ ਭਾਗੜੇ ਬਨਾਮ ਮੁਹੰਮਦ ਭਾਗਵਤ ਅਤੇ ਹੋਰ **(1976) 1 SCC 700: [1975] Suppl. SCR 250;** ਸ਼ਾਂਤੀ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ, **(2009) 15 SCC 705: [2009] 13 SCR 710 - 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ।**

ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਸੋਢੀ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ **AIR 1961 SC 493: [1961] SCR 371;** ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਕ੍ਰਿਪਾਲੂ ਸ਼ੰਕਰ **(1987) 3 SCC 34: [1987] 3 SCR 1;** ਰਾਜਸਥਾਨ ਹਾਊਸਿੰਗ ਬੋਰਡ ਬਨਾਮ ਸ਼੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ (**1993) 2 SCC 84: [1993] 1 SCR 269;** ਸੇਠੀ ਆਟੋ ਸਰਵਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਡੀ.ਡੀ.ਏ. **(2009) 1 SCC 180: [2008] 14 SCR 598 - ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।**

<u>ਕਾਨੂੰਨੀ ਕੇਸ ਹਵਾਲਾ</u>		
[1975] Suppl. SCR 250	'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ	ਪੈਰਾ 25
[1961] SCR 371	ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ	ਪੈਰਾ 52
[1987] 3 SCR 1	ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ	ਪੈਰਾ 52
[1993] 1 SCR 269	ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ	ਪੈਰਾ 52
[2008] 14 SCR 598	ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ	ਪੈਰਾ 52
[2009] 13 SCR 710	'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ	ਪੈਰਾ 52

ਸਿਵਲ ਅਪੀਲੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ: 2018 ਦੀ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 7649

2006 ਦੀ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 5783 ਵਿੱਚ ਬੰਬਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ 28.02.2017 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ।

<u>XXXXXX</u>

ਪਿਮਪਰੀ ਚਿੰਚਵਾੜ ਨਿਊ ਟਾਊਨਸ਼ਿਪ ਡਿਵੈਲਪਮੈਂਟ ਅਥਾਰਟੀ ਬਨਾਮ ਵਿਸ਼ਨੂੰਦੇਵ ਕੋਆਪਰੇਟਿਵ ਹਾਊਸਿੰਗ ਸੁਸਾਇਟੀ 315

ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਧਿਰਾਂ ਵਲੋਂ ਐਡਵੋਕੇਟ ਅਰਵਿੰਦ ਦਾਤਾਰ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਮੀਨਾਕਸ਼ੀ ਅਰੋੜਾ, ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ, ਰਵਿੰਦਰ ਕੇਸ਼ਵਰਾਓ ਅਡਸੁਰੇ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਅਹੀਰਾਓ, ਅਰਵਿੰਦ ਐਸ. ਅਵਹਾਦ, ਅੰਕੁਰ ਗੁਪਤਾ, ਅਭਿਸ਼ੇਕ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ, ਨਿਸ਼ਾਂਤ ਆਰ. ਕਟਨੇਸ਼ਵਰਕਰ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸੁਵਰਨਾ ਗਾਨੂ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਦੀਪਾ ਕੁਲਕਰਨੀ।

ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾਂ ਹੇਠ ਦੁਆਰਾ ਸੁਣਾਇਆ ਗਿਆ

ਅਭੇ ਮਨੋਹਰ ਸਪਰੇ, ਜੇ. 1. ਆਗਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ।

2. ਇਹ ਅਪੀਲ ਬੰਬਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ 2006 ਦੀ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 5783 ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ 28.02.2017 ਦੇ ਅੰਤਿਮ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਵਿਰੁੱਧ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰ ਲਿਆ ਅਤੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ ਮਾਲ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਭੂਮੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਐਕਟ, 1894 (ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ "ਐਕਟ" ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ) ਦੀ ਧਾਰਾ 48 ਤਹਿਤ 10.06.2004 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਐਕੁਆਇਰ ਕੀਤੀ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਐਕੁਆਇਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸਰਕਾਰੀ ਗਜ਼ਟ ਵਿੱਚ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਮੁਕਤ ਕਰੇ।

3. ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਮੁੱਦਿਆਂ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਨ ਲਈ, ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਪਿਛੋਕੜ ਨੂੰ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਹੇਠਾਂ ਦੱਸੇ ਗਏ ਤੱਥ SLP ਪੇਪਰ ਬੁੱਕਾਂ ਅਤੇ ਇਸਦੀਆਂ ਤਾਰੀਖਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਤੋਂ ਲਏ ਗਏ ਹਨ।

4. ਸਰਵੇਖਣ ਨੰ. (Gat. ਨੰਬਰ 210 - ਮਾਪ ਲਗਭਗ 39 H 26 R ਅਤੇ ਸਰਵੇਖਣ ਨੰਬਰ 211 ਮਾਪ ਲਗਭਗ 1 H 23 R-ਕੁੱਲ ਜ਼ਮੀਨ 40 H 49 R) ਮੌਜੇ ਵਾਕਡ, ਤਹਿਸੀਲ ਮੁਲਸ਼ੀ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪੁਣੇ (ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ) ਵਿਖੇ ਸਥਿਤ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇੱਕ "ਦੇਵ" ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਮਲਕੀਅਤ ਸੀ।

5. 12.03.1970 ਨੂੰ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 4 ਤਹਿਤ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਮੁਕਤ ਕਰਕੇ ਇਹ ਜ਼ਮੀਨ ਐਕੁਆਇਰ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 6 ਤਹਿਤ ਘੋਸ਼ਣਾ ਪੱਤਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਇੱਕ ਜਨਤਕ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ "ਉਦਯੋਗਿਕ, ਵਪਾਰਕ ਅਤੇ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਪਿਮਪਰੀ ਚਿੰਚਵਾੜ ਟਾਊਨਸ਼ਿਪ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਦਾ ਯੋਜਨਾਬੱਧ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਵਰਤੋਂ"। ਜਿਸ ਵਿਕਾਸ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਲਈ ਜ਼ਮੀਨ ਐਕੁਆਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਪਿਮਪਰੀ ਚਿੰਚਵਾੜ

ਨਿਊ ਟਾਊਨਸ਼ਿਪ ਡਿਵੈਲਪਮੈਂਟ ਅਥਾਰਟੀ (ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ, "PCNTDA" ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ) ਰਾਹੀਂ ਚਲਾਇਆ ਜਾਣਾ ਸੀ।

XXXXXX

6. ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਭੂਮੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਅਧਿਕਾਰੀ (ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ, ਜਿਸਨੂੰ "ਸਲਾਓ" ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ) ਨੇ ਫਿਰ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਭੁਗਤਾਨਯੋਗ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਨ ਲਈ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 11 ਤਹਿਤ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ 23.09.1986 ਨੂੰ ਇੱਕ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ SLAO ਨੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 12 (2) ਤਹਿਤ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਨੋਟਿਸ ਮੁਕਤ ਕੀਤੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕਾਂ ਨੇ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਪੂਰੀ ਰਕਮ SLAO ਦੁਆਰਾ ਖਜ਼ਾਨੇ ਦੇ ਮਾਲੀਆ ਜਮ੍ਹਾਂ ਖਾਤੇ ਵਿੱਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਈ ਗਈ ਸੀ।

7. "ਦੇਵ ਪਰਿਵਾਰ" (ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕਾਂ) ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ 23.09.1986 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇੱਕ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਡਬਲਯੂ.ਪੀ. ਨੰਬਰ 3719/1987 ਬੰਬਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ 18.07.1989 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਨੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਆਰ.ਪੀ. ਨੰਬਰ 3751/1989) ਖਾਰਜ ਹੋਣ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਵੀ 08.09.1989 ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਅਤੇ ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨ ਖਾਰਜ ਹੋਣ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕਾਂ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ SLP (ਸੀ) ਨੰਬਰ 12889/1989 ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਨੂੰ ਵੀ 27.11.1989 ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

8. ਇਸ ਦੌਰਾਨ, 19.09.1989 ਨੂੰ, "ਦੇਵ ਪਰਿਵਾਰ" ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 48 (1) ਤਹਿਤ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ ਦੇ ਮਾਲ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਐਕੁਆਇਰ ਕੀਤੀ ਜ਼ਮੀਨ ਮੁਕਤ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇ ਲੰਬਿਤ ਹੋਣ ਦੌਰਾਨ, ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕਾਂ ਨੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਨੰਬਰ 36/1990) ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਲਈ ਰਾਜ ਨੂੰ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। 12.01.1990 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਰਾਜ ਨੂੰ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕਾਂ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਫੈਸਲਾ ਕਰੇ।

9. ਮਿਤੀ 07.07.1992 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ, ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕਾਂ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰ ਲਿਆ ਅਤੇ 29 H 98 R ਮਾਪ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਮੁਕਤ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਬਾਕੀ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਵਿਕਾਸ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ 10 H 51 R ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਰੱਖਿਆ ਜਿਸ ਲਈ ਸਾਰੀ ਜ਼ਮੀਨ ਐਕਵਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਰੱਖੀ ਗਈ ਅਤੇ ਮੁਕਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ:

ਸਰਵੇ ਨੰਬਰ	SLAO H:R ਅਧੀਨ ਕਵਰ ਕੀਤਾ ਖੇਤਰ	ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤੀ H:R ਤੋਂ ਮਿਟਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ	PCNTDA ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਖੇਤਰ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਘੱਟ ਰਹੀ
210	39 H 26 R	28 H 93 R	10 H 33 R
211	1 H 23 R	1 H 5 R	0 H 18 R
ਕੁੱਲ	40 H 49 R	29 H 98 R	10 H 51 R

XXXXXX

10. ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ ਤੋਂ ਇਹ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨ ਖਾਰਜ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕਾਂ ("ਦੇਵ ਪਰਿਵਾਰ" ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ) ਨੇ ਐਕੁਆਇਰ ਕੀਤੀ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਹਿਕਾਰੀ ਹਾਊਸਿੰਗ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸ ਨੂੰ "ਵਿਸ਼ਨੂੰਦੇਵ ਕੋ-ਆਪਰੇਟਿਵ ਹਾਊਸਿੰਗ ਸੋਸਾਇਟੀ" (ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ "VCHS" ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ) - ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਇਸ ਵਿੱਚ 25.10.1993 ਨੂੰ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਆਸ ਪਾਸ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

11. ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 1 (VCHS) ਨੇ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਿਆਂ ਦੁਖੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ (1116/1993) ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਦੇ ਮਿਤੀ 07.07.1992 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀਤਾ 'ਤੇ ਇਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਸਵਾਲ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿ ਉਸਨੇ 10 H 51 R ਦੀ ਬਾਕੀ ਜ਼ਮੀਨ ਮੁਕਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ 23.03.1993 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਰਾਹੀਂ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਰਾਜ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ। ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 1 (VCHS) ਨੇ SLP (ਸੀ) ਨੰਬਰ 10056/1993 ਦਾਇਰ ਕਰਕੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਲਿਜਾਇਆ। 26.11.1993 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ SLP ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਡਵੀਜ਼ਨਲ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 48 (1) ਤਹਿਤ 20.08.1994 ਨੂੰ ਅੰਤਿਮ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕਰਕੇ ਸਰਵੇਖਣ ਨੰਬਰ 210 ਤੋਂ 29 H 98 R ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਐਕਵਾਇਰ ਕੀਤੀ ਜ਼ਮੀਨ ਵਜੋਂ 10 ਐਚ 33 ਆਰ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੁੱਲ ਐਕੁਆਇਰ ਕੀਤੀ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚੋਂ 29 H 98 R ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਐਕੁਆਇਰ ਕਰਨ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਤੋਂ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਮੁਕਤ ਕੀਤੀ ਗਈ

ਅਤੇ 10 H 33 R ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਜੋ ਰਾਜ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਏਜੰਸੀ ਰਾਹੀਂ ਉਕਤ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਵਿਕਾਸ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋ ਸਕੇ।

12. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਤੱਕ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਦੇ ਦੋ ਗੇੜਾਂ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕਾਂ-VCHS ਨੇ ਦੁਬਾਰਾ ਤੀਜਾ ਦੌਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਨਵੀਂ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ (3200/1994) ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਇਸ ਵਾਰ ਸਰਵੇਖਣ ਨੰਬਰ 210/1 ਤੋਂ 10 H 55 R ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਲਈ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕੀਤੀ। 07.09.1994 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਦੁਬਾਰਾ, ਉਕਤ ਆਦੇਸ਼, VCHS ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ SLP (ਸੀ) ਨੰਬਰ 22907/1994 ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ 10.02.1995 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

13. 30.05.2000 ਨੂੰ SLAO ਨੇ Gat. ਨੰਬਰ 210 (10 H 33 R) ਵਾਲੀ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਿਆ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਪੰਚਨਾਮਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਨਾਮ 21.07.2000 ਨੂੰ ਇੰਤਕਾਲ ਐਂਟਰੀ ਨੰਬਰ 8212 (ਫਾਈਲ ਨੰਬਰ 7/12) 'ਤੇ ਮਾਲ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੇ 08.11.2005 ਨੂੰ PCNTDA ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋ ਸਕਣ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 19.11.2005 ਨੂੰ ਮਾਲ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਵਿੱਚ PCNTDA ਦਾ ਨਾਮ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

XXXXXX

14. ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਦੇ ਪਹਿਲੇ, ਦੂਜੇ ਅਤੇ ਤੀਜੇ ਗੇੜ ਵਿੱਚ ਲੜਾਈ ਹਾਰਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਵੇਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, VCHS ਨੇ ਦੁਬਾਰਾ ਆਪਣੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਇਆ ਅਤੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 48 (1) ਤਹਿਤ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ ਦੇ ਮਾਲ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ 20.01.2004 ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਦਾ ਇੱਕ ਹੋਰ ਦੌਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਲਈ

ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ। ਮਾਲ ਮੰਤਰੀ ਨੇ 10.06.2004 ਨੂੰ ਫਾਈਲ ਵਿੱਚ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਐਕੁਆਇਰ ਕਰਨ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਤੋਂ ਹਟਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ।

15. ਇੱਥੇ ਇਹ ਦੱਸਣਾ ਉਚਿਤ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ 10.06.2004 ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਚੋਣ ਜ਼ਾਬਤਾ ਲਾਗੂ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਸਤੰਬਰ 2004 ਵਿੱਚ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਹੋਣੀਆਂ ਸਨ। ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਮਾਲ ਮੰਤਰੀ ਵੱਲੋਂ ਜ਼ਮੀਨ ਹਟਾਉਣ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਬਾਰੇ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। 04.11.2004 ਨੂੰ, ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਕਿ ਉਹ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲੇ ਜਿੱਥੇ ਆਦੇਸ਼ ਸਬੰਧਤ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਉਚਿਤ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕਰਨ ਲਈ ਨਵੇਂ ਸਿਰੇ ਤੋਂ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਰੱਖੇ ਜਾਣ। ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲਾ ਜਿੱਥੇ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਨਵੇਂ ਮਾਲ ਮੰਤਰੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਮੰਤਰੀ ਤੋਂ ਚਾਰਜ ਸੰਭਾਲਿਆ ਸੀ, ਨੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਨਵੇਂ ਸਿਰੇ ਤੋਂ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ VCHS ਨੇ 06.06.2006 ਨੂੰ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪੱਤਰ ਲਿਖਿਆ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਤਤਕਾਲੀ ਮਾਲ ਮੰਤਰੀ ਦੁਆਰਾ 10.06.2004 ਨੂੰ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਮੁਕਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਕਿਉਂਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੇ VCHS ਦੀ ਜ਼ਿੱਦ ਨਹੀਂ ਮੰਨੀ, ਇਸ ਲਈ VCHS ਦੁਆਰਾ 21.06.2006 ਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ (5783/2006) ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ 10.06.2006 ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਮਾਲ ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ 10 H 55 R ਮਾਪ ਦੀ ਬਾਕੀ ਜ਼ਮੀਨ ਮੁਕਤ ਕਰਕੇ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਉਚਿਤ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਮੁਕਤ ਕਰਨਾ।

16. ਇਸ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ, VCHS ਨੇ ਸਿਰਫ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਧਿਰ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਪਰ PCNTDA (ਇਸ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ) ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ PCNTDA ਨੇ ਉਕਤ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਦੇਣ

ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਨੂੰ VCHS ਨੂੰ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ PCNTDA ਨੂੰ ਧਿਰ ਦੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਵਜੋਂ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਕੇ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ।

17. ਰਾਜ ਅਤੇ PCNTDA ਨੇ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਪਹਿਲੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿਚਾਰਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਾਰਾ ਮੁੱਦਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਰਾਜ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਅੰਤਿਮ ਰੂਪ ਲੈ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਅੱਗੇ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਲਈ ਹੁਣ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਬਚਿਆ ਹੈ; ਦੂਜਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ 30.05.2000 ਨੂੰ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਆਪਣੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਲੈ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 48 ਦੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਇਸ ਕੇਸ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਧਾਰਾ 48 ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਐਕੁਆਇਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਮੁਕਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ; ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਤਤਕਾਲੀ ਮਾਲ ਮੰਤਰੀ ਦੁਆਰਾ 10.06.2004 ਨੂੰ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਖੌਤੀ ਆਦੇਸ਼ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਆਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਜਦੋਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਤਾਂ ਇਸ ਨੇ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਿਸਮ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸੀ।

XXXXXX

ਪਿਮਪਰੀ ਚਿੰਚਵਾੜ ਨਿਊ ਟਾਊਨਸ਼ਿਪ ਡਿਵੈਲਪਮੈਂਟ ਅਥਾਰਟੀ ਬਨਾਮ ਵਿਸ਼ਨੂੰਦੇਵ ਕੋਆਪਰੇਟਿਵ ਹਾਊਸਿੰਗ ਸੁਸਾਇਟੀ [ਅਭੇ ਮਨੋਹਰ ਸਪਰੇ, ਜੇ.] 319

18. ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕਾਂ ਦੀ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰ ਲਿਆ ਅਤੇ ਰਾਜ ਨੂੰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਮਾਲ ਮੰਤਰੀ ਦੁਆਰਾ 10.06.2004 ਨੂੰ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ। ਮੰਡਮਸ ਮੁਕਤ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਐਕੁਆਇਰ ਕਰਨ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਤੋਂ 10 H 33 R ਦੀ ਬਾਕੀ ਜ਼ਮੀਨ ਮੁਕਤ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੀ PCNTDA ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਆਗਿਆ ਰਾਹੀਂ ਇਹ ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਹੈ।

19. ਇਸ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਨ ਯੋਗ ਸਵਾਲ ਇਹ ਉੱਠਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕਾਂ (VCHS-ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 1) ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰਨਾ ਜਾਇਜ਼ ਸੀ ਅਤੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਅਧੀਨ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਨੂੰ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਮੁਕਤ ਕਰਨਾ ਜਾਇਜ਼ ਸੀ।

20. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਸ੍ਰੀ ਅਰਵਿੰਦ ਦਾਤਾਰ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਦੀ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਮੀਨਾਕਸ਼ੀ ਅਰੋੜਾ ਅਤੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 2 ਅਤੇ 3 ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਸ੍ਰੀ ਨਿਸ਼ਾਂਤ ਆਰ. ਕਟਨੇਸ਼ਵਰਕਰ ਨੂੰ ਸੁਣਿਆ।

21. ਅਪੀਲਕਰਤਾ (PCNTDA.) ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਸ੍ਰੀ ਅਰਵਿੰਦ ਦਾਤਾਰ ਨੇ ਇਸ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀਤਾ ਅਤੇ ਸਹੀਤਾ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦਿਆਂ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਛੇ ਨੁਕਤਿਆਂ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

22. ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕਾਂ ਦੀ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਤਰਕ ਅਤੇ ਸਿੱਟਾ, ਇਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ, ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਸਥਿਰ ਹੈ ਅਤੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਲਤ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

23. ਦੂਜੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਕਿ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 48 (1) ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮੀਨ ਐਕੁਆਇਰ ਕਰਨ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਚੁੰਗਲ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋਣ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਤੱਕ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਦੌਰ ਵਿੱਚ ਅੰਤਿਮ ਰੂਪ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 48 ਤਹਿਤ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 1 (ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕਾਂ) ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਹੋਰ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕਰਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਨਹੀਂ ਭੜਕਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ।

24. ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਅਨੁਸਾਰ ਤਤਕਾਲੀ ਮਾਲ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇਣਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ।

25. ਤੀਜੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ, ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਰਾਜ ਨੇ **ਬਲਵੰਤ ਨਰਾਇਣ ਭਾਗੜੇ ਬਨਾਮ ਐਮ.ਡੀ. ਭਾਗਵਤ ਅਤੇ ਹੋਰ** (1976) 1 SCC 700, ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ 30.05.2000 ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ। ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 48 ਦੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਮਾਲ ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਰਾਜ ਕੋਲ 30.05.2000 ਨੂੰ ਜਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਮੁਕਤ ਕਰਨ ਲਈ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 48 ਦੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਸੀ।

26. ਚੌਥੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ, ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ 10.06.2004 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਤਤਕਾਲੀ ਮਾਲ ਮੰਤਰੀ ਕੋਲ ਅਜਿਹੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਬੰਧਤ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ, ਰਾਜ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਦੀ ਤਾਰੀਖ (ਸਤੰਬਰ 2004) ਦੇ ਐਲਾਨ ਕਾਰਨ, ਚੋਣ ਜ਼ਾਬਤਾ ਲਾਗੂ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਜੋ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ ਸੀ।

27. ਪੰਜਵੇਂ ਸਥਾਨ 'ਤੇ, ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਫਿਰ ਵੀ, ਤਤਕਾਲੀ ਮਾਲ ਮੰਤਰੀ ਦੁਆਰਾ 10.06.2004 ਨੂੰ ਫਾਈਲ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਖੌਤੀ

ਨੋਟਿੰਗ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਐਕੁਆਇਰ ਕਰਨ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਨੂੰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 48 ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਦੇ ਵੀ "ਆਦੇਸ਼" ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਅਜਿਹੀ ਨੋਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨੀ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਸੀ।

28. ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦਲੀਲ ਸੀ ਕਿ ਪਹਿਲੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਨੋਟਿੰਗ ਸਿਰਫ ਤਤਕਾਲੀ ਮਾਲ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਨੋਟਿੰਗ ਹੀ ਰਹੀ, ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਅਨੁਸਾਰ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਕਦੇ ਸੂਚਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਦੂਜਾ, ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਇਹ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 48 ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਿਸੇ ਆਦੇਸ਼ ਦਾ ਰੂਪ ਲੈ ਸਕੇ, ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਮਿਤੀ 04.11.2004 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਨੋਟਿੰਗ 'ਤੇ ਨਵੇਂ ਸਿਰੇ ਤੋਂ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

29. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲਾਂ ਅਨੁਸਾਰ, ਅਖੌਤੀ ਨੋਟਿੰਗ ਕਦੇ ਵੀ ਸਾਹਮਣੇ ਨਹੀਂ ਆਈ ਅਤੇ ਫਾਈਲਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਮਰ ਗਈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦਾ ਕੋਈ ਹੱਕ ਅਤੇ ਹਿੱਤ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ।

30. ਪੰਜਵੇਂ ਸਥਾਨ 'ਤੇ, ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਤਤਕਾਲੀ ਮਾਲ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਐਕੁਆਇਰ ਕਰਨ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਚੁੰਗਲ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰਨ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਕੇ ਹੋਰ ਸਰਵੇਖਣ ਨੰਬਰਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਸਨ, ਪਰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੇ ਸਾਰੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੁਕਮਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਸੀ। ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਦਿੱਤੀ।

XXXXXX

31. ਛੇਵੇਂ ਸਥਾਨ 'ਤੇ, ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ 20.08.1994 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ (ਅਨੁਬੰਧ-ਪੀ-24) ਰਾਹੀਂ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਕੁਝ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਮੁਕਤ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਉਕਤ ਜ਼ਮੀਨ ਲਈ ਕਿਸੇ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿ 20.08.1994 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਨਾਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੰਕੇਤ ਮਿਲੇਗਾ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਛੱਡਣਾ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਰੱਖਣਾ ਰਾਜ ਅਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸੌਦੇਬਾਜ਼ੀ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਵਿੱਚ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਬਾਕੀ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਹੋਰ ਮੁਕਤ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਿਸ ਦੀ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਜਨਤਕ ਉਦੇਸ਼ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਲੋੜ ਸੀ ਜਿਸ ਲਈ ਇਹ ਐਕਵਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

32. ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਦਲੀਲ ਇਹ ਸੀ ਕਿ 20.08.1994 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਰਾਹੀਂ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਕੁਝ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਮੁਕਤ ਕਰਨ ਨਾਲ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਬਾਕੀ ਜ਼ਮੀਨ ਐਕੁਆਇਰ ਕਰਨ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਤੋਂ ਹੋਰ ਮੁਕਤ ਕਰਨ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਇਹ ਇਸ ਤੱਥ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੈ ਕਿ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 48 ਤਹਿਤ ਧਾਰਾ 16 ਤਹਿਤ ਕਬਜ਼ਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਕਾਰਨ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਸੀ।

33. ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਕੇਸ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ ਅਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਆਪਣੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਦਲੀਲਾਂ ਹਨ।

34. ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ, ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਮੀਨਾਕਸ਼ੀ ਅਰੋੜਾ ਨੇ ਇਸ ਦੇ ਤਰਕ ਸਮੇਤ ਇਸ ਆਦੇਸ਼ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਉਸਦੀ ਦਲੀਲ ਸੀ ਕਿ ਵਿਵਾਦਿਤ

ਆਦੇਸ਼ ਸਹੀ ਤਰਕ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਕਿਸੇ ਦਖਲ ਦੀ ਮੰਗ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਤਰਕ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਨ ਲਈ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇ ਕੇ ਆਪਣੀ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਦੱਸਿਆ।

35. ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਅਤੇ ਕੇਸ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਸਾਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਵਿੱਚ ਤਾਕਤ ਮਿਲਦੀ ਹੈ।

36. ਇਸ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਨ ਲਈ ਮੁੱਖ ਸਵਾਲ ਇਹ ਉੱਠਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕੀ ਤਤਕਾਲੀ ਮਾਲ ਮੰਤਰੀ, ਜੋ ਰਾਜ ਲਈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਰੱਖਦਾ ਸੀ, ਕੋਲ ਇਸ ਕੇਸ ਦੇ ਪਿਛੋਕੜ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਵਿੱਚ, ਐਕੁਆਇਰ ਕੀਤੀ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਐਕੁਆਇਰ ਕਰਨ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰਨ ਲਈ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 48 ਦੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਸੀ; ਦੂਜਾ, ਕੀ ਰਾਜ ਨੇ 30.05.2000 ਨੂੰ ਐਕੁਆਇਰ ਕੀਤੀ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਜੇ ਅਜਿਹਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ; ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ, 10.06.2004 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਅਸਲ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਕੀ ਹੈ?

XXXXXX

37. ਸੈਕਸ਼ਨ 16 ਅਤੇ 48, ਜੋ ਇਸ ਕੇਸ ਲਈ ਢੁਕਵੇਂ ਹਨ, ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪੜ੍ਹੇ ਗਏ ਹਨ:

"ਧਾਰਾ 16

16. <u>ਕਬਜ਼ਾ ਲੈਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ-</u> ਜਦੋਂ ਕੁਲੈਕਟਰ ਨੇ ਧਾਰਾ 11 ਅਧੀਨ ਕੋਈ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਲੈ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ ਹੋਵੇਗੀ, ਜੋ ਸਾਰੇ ਜ਼ੁਰਮਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋਵੇਗੀ।

ਧਾਰਾ 48

48. ਐਕੁਆਇਰ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਪੂਰਾ ਨਾ ਹੋਣ 'ਤੇ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ- (1) ਧਾਰਾ 36 ਵਿੱਚ ਉਪਬੰਧ ਕੀਤੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ, ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ਹਟਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹੋਵੇਗੀ ਜਿਸ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

(2) ਜਦੋਂ ਵੀ ਸਰਕਾਰ ਅਜਿਹੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ਹਟਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਕੁਲੈਕਟਰ ਨੋਟਿਸ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਹੋਏ ਨੁਕਸਾਨ ਲਈ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਬਕਾਇਆ ਰਕਮ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰੇਗਾ ਅਤੇ ਇੱਛੁਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਰਕਮ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰੇਗਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਉਕਤ ਜ਼ਮੀਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਵਾਜਬ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਾਰੇ ਖਰਚੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਗੇ।

(3) ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਭਾਗ III ਦੇ ਉਪਬੰਧ, ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਸੰਭਵ ਹੋਵੇ, ਇਸ ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ ਭੁਗਤਾਨਯੋਗ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਨ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣਗੇ।

38. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 48 ਰਾਜ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 36 ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ਹਟਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ "**<u>ਜਿਸ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ</u>**"। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਵਾਰ ਐਕਵਾਇਰ ਕੀਤੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਲੈਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਰਾਜ ਕੋਲ ਐਕੁਆਇਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ਹਟਣ ਦੀ ਕੋਈ

ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਕਬਜ਼ਾ ਲੈਣ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਐਕਵਾਇਰ ਕੀਤੀ ਜ਼ਮੀਨ ਰਾਜ ਕੋਲ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜ਼ੁਰਮਾਨੇ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

39. ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਐਕੁਆਇਰ ਕੀਤੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ, ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਰਾਜ ਨੂੰ ਹਰੇਕ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਅੰਸ਼ਕ ਜਾਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਐਕੁਆਇਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ਹਟਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹੈ।

40. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 16 ਕੁਲੈਕਟਰ ਨੂੰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 11 ਤਹਿਤ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕਰਨ 'ਤੇ ਐਕਵਾਇਰ ਕੀਤੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਲੈਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

XXXXXX

ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਕੁਲੈਕਟਰ ਕਬਜ਼ਾ ਲੈ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਐਕਵਾਇਰ ਕੀਤੀ ਜ਼ਮੀਨ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਾਰੇ ਜ਼ੁਰਮਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

41. **ਬਲਵੰਤ ਨਰਾਇਣ ਭਾਗੜੇ** (ਸੁਪਰਾ) ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਤਿੰਨ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਹ ਸਵਾਲ ਉੱਠਿਆ ਕਿ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 16 ਤਹਿਤ ਐਕੁਆਇਰ ਕੀਤੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਕਿਵੇਂ ਅਤੇ ਕਿਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਲੈਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਭਗਵਤੀ ਜੇ. (ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਸ ਸਮੇਂ ਮਹਾਰਾਜ ਸਨ) ਰਾਹੀਂ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਨੇ ਪੈਰਾ 28 ਵਿਚ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਸੰਖੇਪ ਰੂਪ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ:

“28..... ਅਸੀਂ ਸੋਚਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਦੱਸਣਾ ਕਾਫ਼ੀ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਸਰਕਾਰ ਭੂਮੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਐਕਟ, 1894 ਦੇ ਤਹਿਤ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਐਕਵਾਇਰ ਕੀਤੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ

ਲੈਣ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਅਸਲ ਕਬਜ਼ਾ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਸਾਰੇ ਹਿੱਤ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਿਵਲ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜ਼ਾਬਤੇ ਦੇ ਤਹਿਤ ਨਿਆਂਇਕ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਸਮਝੇ ਗਏ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ "ਪ੍ਰਤੀਕਾਤਮਕ" ਕਬਜ਼ਾ ਲੈਣ ਦਾ ਕੋਈ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਨਾ ਹੀ ਸਿਰਫ ਕਾਗਜ਼ਾਂ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਾਫ਼ੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਐਕਟ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਸੌਂਪਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸ਼ਰਤ ਵਜੋਂ ਜੋ ਸੋਚਦਾ ਹੈ ਉਹ ਹੈ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਅਸਲ ਕਬਜ਼ਾ ਲੈਣਾ। ਅਜਿਹਾ ਕਬਜ਼ਾ ਕਿਵੇਂ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰੇਗਾ। ਅਜਿਹਾ ਕਬਜ਼ਾ ਲੈਣਾ ਪਵੇਗਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਮੰਨਦੀ ਹੈ। ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਲੈਣ ਲਈ ਕਿਹੜਾ ਐਕਟ ਕਾਫ਼ੀ ਹੋਵੇਗਾ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਸਖਤ ਅਤੇ ਤੇਜ਼ ਨਿਯਮ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਨਿਯਮ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਸਿਰਫ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਢੋਲ ਵਜਾ ਕੇ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਐਲਾਨ ਕਰਨਾ ਹਰ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਪਰ ਇੱਥੇ, ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਕਿਉਂਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਖਾਲੀ ਪਈ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਇਸ 'ਤੇ ਕੋਈ ਫਸਲ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਤਹਿਸੀਲਦਾਰ ਦਾ ਕੰਮ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਨਿਰੀਖਣ ਕਰਨਾ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਕਿਹੜਾ ਹਿੱਸਾ ਬਰਬਾਦ ਅਤੇ ਖੇਤੀ ਯੋਗ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਇਸ ਨੂੰ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਲੈਣਾ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਹੱਦ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਕਬਜ਼ਾ ਲੈਣ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਸੀ। ਅਜਿਹਾ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤਹਿਸੀਲਦਾਰ ਦੁਆਰਾ ਅਜਿਹਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪਰ ਕਬਜ਼ਾ ਲੈਣ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਮਾਲਕ ਜਾਂ ਕਬਜ਼ੇਦਾਰ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਾਨੂੰਨੀ ਲੋੜ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਜੋਂ ਇਹ ਵੀ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਮਾਲਕ ਜਾਂ ਕਬਜ਼ੇਦਾਰ ਨੂੰ ਨੋਟਿਸ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਬਜ਼ਾ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਜਿੱਥੇ ਸੰਭਵ ਹੋਵੇ, ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਕਬਜ਼ਾ ਲੈਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਜਿਹਾ ਨੋਟਿਸ ਦੇਣਾ ਚਾਹਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਸਿਰਫ ਕਾਗਜ਼ੀ ਕਬਜ਼ਾ ਲੈਣ ਦੇ ਕਿਸੇ ਧੋਖਾਧੜੀ ਜਾਂ ਮਿਲੀਭੁਗਤ ਵਾਲੇ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ, ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਵਸਨੀਕ ਜਾਂ ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕਦੇ ਪਤਾ ਲੱਗੇ।

XXXXXX

42. **ਬਲਵੰਤ ਨਰਾਇਣ ਭਾਗੜੇ** (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਕੀ ਬਾਕੀ ਐਕਵਾਇਰ ਕੀਤੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਜੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਕੀ ਇਹ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਟੈਸਟ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

43. 30.05.2004 ਦੇ ਪੰਚਨਾਮਾ (ਅਨੁਬੰਧ-ਪੀ-4), ਇੰਤਕਾਲ ਐਂਟਰੀ ਨੰਬਰ 8212 (ਫਾਈਲ 7/12) (ਅਨੁਬੰਧ-ਪੀ-5), ਕਬਜ਼ੇ ਦੀ ਰਸੀਦ (ਅਨੁਬੰਧ-ਪੀ-12) ਅਤੇ PCNTDA ਦੀ ਇੰਤਕਾਲ ਐਂਟਰੀ (ਅਨੁਬੰਧ-ਪੀ-28/29) ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਮੰਨਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਝਿਜਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਨੇ 30.05.2000 ਨੂੰ **ਬਲਵੰਤ ਨਰਾਇਣ ਭਾਗੜੇ** (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਟੈਸਟ ਅਨੁਸਾਰ ਐਕੁਆਇਰ ਕੀਤੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਲੈ ਲਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਅਸੀਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ।

44. ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਰਾਜ ਨੇ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸਹਿ-ਮਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਨੋਟਿਸ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ SLAO ਦੁਆਰਾ ਕਬਜ਼ਾ ਲੈਣ ਸਮੇਂ ਮੌਜੂਦ ਰਹਿਣ ਲਈ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ; ਦੂਜਾ, ਸਾਰੇ ਸਹਿ-ਮਾਲਕਾਂ ਵਿਚੋਂ ਦੋ, ਚੰਦਰ ਕਾਂਤ ਗਜਾਨਨ ਦੇਵ ਅਤੇ ਭਾਲਚੰਦਰ ਚਿੰਤਾਮਨ ਦੇਵ ਕਬਜ਼ਾ ਲੈਣ ਸਮੇਂ ਮੌਜੂਦ ਸਨ। ਇਹ ਕਾਫ਼ੀ ਪਾਲਣਾ ਸੀ; ਤੀਜਾ, SLAO ਦੁਆਰਾ ਦੋ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ ਕਬਜ਼ਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ; ਚੌਥਾ, ਕਬਜ਼ਾ ਲੈਣ ਬਾਰੇ ਪੰਚਨਾਮਾ 'ਤੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਦਸਤਖਤ ਸਨ; ਪੰਜਵਾਂ, ਮਾਲਕ ਵਜੋਂ ਕਬਜ਼ਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਨਾਮ ਮਾਲ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ; ਛੇਵਾਂ, ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਬਦਲੇ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ (PCNTDA) ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤਾ;

ਅਤੇ ਸੱਤਵਾਂ, PCNTDA ਦਾ ਨਾਮ ਵੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਮਾਲ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

45. ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਇਹ ਮੰਨ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ 30.05.2004 ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕਾਂ ਤੋਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਮੰਨਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਝਿਜਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 48 ਦੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਇਸ ਕੇਸ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਇਹ ਮੰਨ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਐਕੁਆਇਰ ਕੀਤੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਰਾਜ ਕੋਲ ਸੀ, ਤਾਂ ਜ਼ਮੀਨ ਰਾਜ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਰਾਜ ਨੂੰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 48 ਦੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈਂਦੇ ਹੋਏ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਐਕੁਆਇਰ ਕਰਨ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

XXXXXX

46. ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਮਾਲ ਮੰਤਰੀ ਕੋਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਜ਼ਮੀਨ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਦੀ ਕੋਈ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਸ ਕੋਲ ਐਕੁਆਇਰ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਚੁੰਗਲ ਤੋਂ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਛੁਡਾਉਣ ਲਈ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 48 ਦੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਸ਼ਕਤੀ ਸੀ।

47. ਇਹ ਸਾਨੂੰ ਇਕ ਹੋਰ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਕਬਜ਼ੇ ਦੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਸਾਡੀ ਖੋਜ ਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਵਿਚ, ਸਾਡੇ ਲਈ ਇਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੀ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਜਾਂਚ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

48. ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਤਤਕਾਲੀ ਮਾਲ ਮੰਤਰੀ ਵੱਲੋਂ 10.06.2004 ਨੂੰ ਐਕੁਆਇਰ ਕੀਤੀ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਮੁਕਤ ਕਰਨ ਦੇ ਹੁਕਮ ਵਿੱਚ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 48 ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਿਸੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਗੁਣ ਹਨ ਜਾਂ ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਕੀ ਇਸ ਆਦੇਸ਼ ਨੇ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਰਾਜ ਵਿਰੁੱਧ ਅਜਿਹੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋ ਸਕਣ

49. ਇਸ ਸਵਾਲ ਦਾ ਸਾਡਾ ਜਵਾਬ "ਨਹੀਂ" ਹੈ। ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਾਮਲੇ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਵੇਲੇ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਅਧਿਕਾਰਤ ਫਾਈਲਾਂ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ ਨੋਟਿੰਗ ਕਰਨਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਅੰਦਰੂਨੀ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ; ਦੂਜਾ, ਇਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਅਜਿਹੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਅਧਿਕਾਰਤ ਸਮਰੱਥ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਸਬੰਧਤ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

50. ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰੇ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਫੈਸਲਾ ਸਮਰੱਥ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਸਬੰਧਤ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਅਨੁਸਾਰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਅਤੇ ਸੰਚਾਰਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ, ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਅਜਿਹੀ ਨੋਟਿੰਗ ਸਬੰਧਤ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਹ ਕਿਸੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਸਬੰਧਤ ਵਿਅਕਤੀ ਅਜਿਹੇ ਕਿਸੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰੇ ਦੇ ਕਿਸੇ ਲਾਭ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋ ਸਕੇ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਨੋਟਿੰਗਾਂ ਜਾਂ/ਅਤੇ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰੇ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਸਮਰੱਥ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਬਦਲੇ ਜਾਂ/ਅਤੇ ਸੋਧੇ ਜਾਂ/ਅਤੇ ਵਾਪਸ ਲਏ ਜਾਣ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

51. ਤੀਜਾ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 48, ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਐਕੁਆਇਰ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਤੋਂ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ

ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਮੁਕਤ ਕਰਕੇ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਪਰ, ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਐਕਟ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਜੋ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 4 ਅਧੀਨ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਮੁਕਤ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਅਜਿਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਤੋਂ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਤਾਂ ਹੀ ਪੂਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਮੁਕਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

XXXXXX

52. ਦਰਅਸਲ, ਉਪਰੋਕਤ ਮੁੱਦਾ ਹੁਣ ਕੋਈ ਅਨਿੱਖੜਵਾਂ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਈ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ **ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਸੋਢੀ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ**, AIR 1961 SC 493, **ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਕ੍ਰਿਪਾਲੂ ਸ਼ੰਕਰ**, (1987) 3 SCC 34, **ਰਾਜਸਥਾਨ ਹਾਊਸਿੰਗ ਬੋਰਡ ਬਨਾਮ ਸ਼੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ**, (1993) 2 SCC 84, **ਸੇਠੀ ਆਟੋ ਸਰਵਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਡੀ.ਡੀ.ਏ.**, (2009) 1 SCC 180 ਅਤੇ **ਸ਼ਾਂਤੀ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ**, (2009) 15 SCC 705

53. **ਸ਼ਾਂਤੀ ਸਪੋਰਟਸ** (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਦੋ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਨੇ ਸਿੰਘਵੀ, ਜੇ. ਰਾਹੀਂ ਬੋਲਦਿਆਂ ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਪਿਛਲੇ ਸਾਰੇ ਕੇਸ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲਿਆ ਅਤੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਮੰਨਿਆ:

"37..... ਹਾਲਾਂਕਿ, ਧਾਰਾ 48 (1) ਦੀ ਸਾਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਕੋਈ ਸੰਕੇਤ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ਹਟਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ/ਵਿਵੇਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਿਸ ਤਰੀਕੇ ਜਾਂ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ 1894 ਦੇ ਐਕਟ ਦੇ ਭਾਗ II ਅਤੇ VII ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਜੋ ਧਾਰਾ 4 (1) ਅਧੀਨ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਧਾਰਾ 6 ਅਧੀਨ ਘੋਸ਼ਣਾ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਗਜ਼ਟ ਵਿੱਚ

ਧਾਰਾ 42 ਅਧੀਨ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਜਨਤਕ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਕੰਪਨੀ ਲਈ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਜਾਇਜ਼ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਸ਼ਰਤ ਵਜੋਂ, ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਰੱਖਣਾ ਵਾਜਬ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ਹਟਣਾ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਜਨਤਕ ਉਦੇਸ਼ ਜਾਂ ਕੰਪਨੀ ਜਿਸ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਐਕੁਆਇਰ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਹੈ, 'ਤੇ ਮਾੜਾ ਅਸਰ ਪੈ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਸਰਕਾਰੀ ਗਜ਼ਟ ਵਿੱਚ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਕਰਕੇ ਹੀ ਅਜਿਹਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

39. ਜ਼ਮੀਨ ਐਕੁਆਇਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ਹਟਣ ਲਈ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 48 (1) ਤਹਿਤ ਅਧੀਕਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਮਿਉਂਸਪਲ ਕਮੇਟੀ, ਬਠਿੰਡਾ ਬਨਾਮ ਭੂਮੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕੁਲੈਕਟਰ ਅਤੇ ਹੋਰ (1993) 3 SCC 24, ਯੂ.ਪੀ. ਸਟੇਟ ਸ਼ੂਗਰ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਯੂ.ਪੀ. ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ (1995) ਸੁਪ 3 SCC 538 ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਤੋਂ ਵੀ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਉਮਾਸ਼ੰਕਰ ਰਾਜਾਭਾਊ ਅਤੇ ਹੋਰ (1996) 1 SCC 299 ਅਤੇ ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਐਲ. ਕ੍ਰਿਸ਼ਣਨ ਅਤੇ ਹੋਰ (1996) 7 SCC 450

XXXXXX

ਪਿਮਪਰੀ ਚਿੰਚਵਾੜ ਨਿਊ ਟਾਊਨਸ਼ਿਪ ਡਿਵੈਲਪਮੈਂਟ ਅਥਾਰਟੀ ਬਨਾਮ ਵਿਸ਼ਨੂੰਦੇਵ ਕੋਆਪਰੇਟਿਵ ਹਾਊਸਿੰਗ ਸੁਸਾਇਟੀ [ਅਭੇ ਮਨੋਹਰ ਸਪਰੇ, ਜੇ.] 327

43. ਫਾਈਲ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਇੱਕ ਨੋਟਿੰਗ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਨੋਟਿੰਗ ਸਮੱਗਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੁਝ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਕੇਵਲ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰਾਂ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨੋਟਿੰਗ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਭਾਵੇਂ ਸਮਰੱਥ ਅਥਾਰਟੀ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਗੁਣਾਂ 'ਤੇ ਫਾਈਲ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਰਾਏ ਦਰਜ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ

ਜਾਂਦਾ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 77 (1) ਅਤੇ (2) ਜਾਂ ਧਾਰਾ 166 (1) ਅਤੇ (2) ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰਕੇ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ। ਫਾਈਲ ਵਿੱਚ ਨੋਟਿੰਗ ਜਾਂ ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਕੋਈ ਫੈਸਲਾ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਇਹ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਜਾਂ ਰਾਜਪਾਲ ਦੇ ਨਾਮ ਤੇ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਵੀ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇ, ਅਤੇ ਧਾਰਾ 77 (2) ਜਾਂ ਧਾਰਾ 166 (2) ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਫਾਈਲ ਵਿਚ ਦਰਜ ਨੋਟਿੰਗ ਜਾਂ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸਮੀਖਿਆ/ਉਲਟ/ਰੱਦ ਜਾਂ ਪਲਟਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਨੋਟਿੰਗ ਜਾਂ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦੀ।

54. ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰੇ ਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ, ਸਾਡਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਤਤਕਾਲੀ ਮਾਲ ਮੰਤਰੀ, ਜਿਸ ਨੇ 10.06.2004 ਨੂੰ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਕੋਲ ਜ਼ਮੀਨ ਮੁਕਤ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮਾਮਲੇ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 48 ਤਹਿਤ ਸੱਤਾ ਖੋਹ ਲਈ, ਜੋ ਉਸ ਕੋਲ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹ ਰਾਜ ਦੇ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਦੌਰਾਨ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਸੀ।

55. ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕਰਨਾ ਖੁਦ ਨਿਆਂਇਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਸੀ। ਇਹੀ ਸਧਾਰਨ ਕਾਰਨ ਸੀ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਦਾ ਮੁਕੱਦਮਾ, ਜੋ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਿਆ ਸੀ, ਇਹ ਧਿਰਾਂ ਲਈ ਲਾਜ਼ਮੀ ਸੀ। ਇਸ ਨੇ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਉਹੀ ਮੁੱਦਾ ਉਠਾਉਣ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ।

56. ਦਰਅਸਲ, 20.08.1994 ਦੀ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਕੁਝ ਹਿੱਸਾ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਮੁਕਤ ਕਰਨਾ ਅਤੇ

ਬਾਕੀ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਸੌਦੇਬਾਜ਼ੀ ਦੀ ਕਿਸਮ ਵਿੱਚ ਸੀ। ਇਸ ਨੇ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਬਾਕੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਹੋਰ ਰਿਹਾਈ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਇਸ ਤੱਥ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 48 ਅਧੀਨ ਬਾਕੀ ਜ਼ਮੀਨ ਮੁਕਤ ਕਰਨਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਸੀ।

XXXXXX

57. ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰੇ ਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ, ਸਾਡਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਮੁੱਦਿਆਂ ਦੀ ਸਹੀ ਪਰਿਪੇਖ ਵਿੱਚ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹੀ। ਇਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਉਸ ਤਰਕ ਅਤੇ ਸਿੱਟੇ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ, ਜਿਸ ਨੇ ਸਬੰਧਤ ਮਾਲ ਮੰਤਰੀ ਵੱਲੋਂ 10.06.2004 ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਗਲਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਸੀ।

58. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਪੀਲ ਸਫਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਵਿਵਾਦਿਤ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਦੁਆਰਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਭੁਗਤਾਨ ਯੋਗ 25,000/- ਰੁਪਏ ਦਾ ਜੁਰਮਾਨਾ ਲਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਅੰਕਿਤ ਗਿਆਨ ਅਪੀਲ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ: - ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਨ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ।

Prabhat Kiran, Advocate
D/923/2000
Bar Council of Delhi